

خواستن و خوازه د هوزائین جگه‌رخوینی دا

د. عبدالله ئاکرین

پروفیسور

کۆلیژی زمان، زانکۆی سه‌لاحه‌دین

إقليم كردستان العراق

سكفان عبدالرحمن طه

ماموستا هاریکار

کۆلیژی زمان، زانکۆی سه‌لاحه‌دین

إقليم كردستان العراق

پوخته

خواستن و خوازه ئەو دوو هونەریی رۆنیزینه یێن گرنکیی ددنه رامانا قەشارتیا بیژمێ، کۆتیدا پەیف یا بێژە ئە ژێو ئەوی رامانا د بنیاتدا بۆ هاتیه‌دانان بکاردهیت، ئەگەر پەيوه‌ندی دناقبه‌را رامانا راسته‌قینه‌ی ورامانا خوازه‌یدا وه‌کەفی و لیکچواندن بیت، ئەو خواسته و ئەگەر نه، دئ بیته خوازه، هەر هونەرەکی کۆ چەندین جورین خۆ هەنە، بویه‌ ئاقلین سەرەکیی دروستکرنا زمانی هوزانا جگه‌رخوینی و رۆله‌کی مەزن د چیکرنا وئەبێن هونەرین هوزائین ویدا دگێرن.

پەیفێن کلیل: رۆنیزۆی، خواستن، خوازه، هوزائین جگه‌رخوینی.

1. پێشه‌کی

ئەف قەکۆلینا ل ژێر نافونیشانی (خواستن و خوازه د هوزائین جگه‌رخوینی دا)، لیکه‌ریانه‌که ژێو دیارکرنا ئەفان هونەران د هوزائین جگه‌رخوینیدا و چه‌وانیا بکارهینانا وان ژێو دەرپرنا هزر و مەبه‌ستین خۆ ب شیوازەکی ئەدەبی، کۆ خواستن و خوازه دوو هونەرین سەرەکیی زانستی رۆنیزینه، هوزاشانانی ئەو کرینه ئالافەک ژێو

بەیزکرنا شیوازی دەرپرنا هزر و هەستین خۆ، شیوازی زمانی خۆ ب ئەفان ئالافان ئیخستیه د قالب و چارچۆفه‌یه‌کی هونەری و ئەدەبیدا. گرنکیا ئەفنی قەکۆلی ژ گرنکیا باهتی و هوزانا جگه‌رخوینی پەیدادبیت کۆ بۆ جارا ئیککیه قەکۆلینه‌کا ره‌وانبێژی ل دور هوزائین جگه‌رخوینی ده‌یته ئەنجامدان، دیسان دیارکرنا رۆلی خواستن و خوازه‌ی د دروستکرنا زمانی هوزانا جگه‌رخوینیدا گرنکیه‌کا دی یا ئەفنی قەکۆلینه‌یه، ئەف قەکۆلینه بۆ خوانده‌فان و قوتابێن ئەده‌بیاتان، دشی‌ت بیه‌ته ژێدەرەکی ژ هەزی ل دور زمانی هوزانی بگشتی و هونەرین خواستن و خوازه‌ی ب تایه‌تی. ئەف قەکۆلینه یا پیکهاتیه ژ: پێشه‌کی و نافه‌رۆکا وئ کۆ ژلانی تیوریه

باس ل خواستن و خوازه و جورین وان ده‌یته‌کرن، ل گەل پەيوه‌ندیا وان خواستن (ده‌یته نیاسین کۆ پەيوه‌ندیه‌کا زمانیه‌ ل سه‌ربناغی به‌راوردکرنی هاتیه ئاڤاکن، ئەرکی وئ ل ڤییری هەمان ئەرکی لیکچواندنیه، لی دگرگی‌دانا ب گوه‌ورین و قه‌گه‌هزتنا د ناقه‌را راماناندا ژئ جودا دبیت، کۆ د خواستیندا رامان ب ئاواپه‌کی راسته‌وخۆ ناهیته‌پێشکیشکر، به‌لکول گەل ئیکادی ده‌یته

2. خواستن تیکه‌ه و پێناسه

خواستن وه‌ک پەیف ژ لاین ریزمانیه (چاووگ) و ره‌گی وی (خوازه)، د فه‌ره‌نگا زمانی کوردیدا ب رامانا داخوازکرنا تشتی ده‌یت، ئانکۆ قه‌گه‌هزتنا وی ژ جهمه‌کی بۆ جهمه‌کی دی یا ن ژمروقه‌کی بۆ مروقه‌کی دی، هەر ل سه‌ربناغی ئەفنی مەبه‌ستی بۆ ئەفنی هونەری رۆنیزیزی هاتیه‌بکارهینان، ئانکۆ (خواستنا پەیشه‌کی بۆ رامانه‌کا دی یا دوور ژ رامانا وی یا ره‌سەن) (دزەبی: ۲۰۱۵: ۹۲). ئەف کریارا خواستنی ژئ (باشتر ده‌یته ئەنجامدان ئەگەر پەيوه‌ندیه‌کا به‌یز دناقبه‌را هەردوو لایاندا هەبیت) (العار: ۲۰۰۹: ۵).

المجلة الاكاديمية لجامعة نورو، المجلد 8، العدد 2 (2019)

ورقه‌ بخت منظمه‌ نشرت في 2019/6/1

البريد الإلكتروني للباحث: Abdullah.agrin@gmail.com

حقوق الطبع والنشر © 2017 أسماء المؤلفين. هذه مقالة الوصول إليها مفتوح موزعة تحت رخصة

المشاع الإبداعي النسبي - CC BY-NC-ND 4.0

مەزن دگهاندانا رامانیدا ههیه، ب ئاوایهکی کورتر، پتر کارتیکرنی ل گوهداری بکەت) (ابو العدوس: ۱۹۹۷: ۲۲۲).

1.2 خواستن و خوازە

مەبەست ژ (خواستن و خوازە) ئەو هەردوو هونەرین رۆنیشیە یەن تاییبەت ب فەگهوازتنایا، کۆ پەیف نە ژۆ رامانا خۆ یا فەرهنگی ب کار دەهیت، بەلکو ژۆ رامان و مەبەستەکا دی دەهیتە خواستن و فەگهوازتن، ئانکو هەردوو هونەر (خواستن و خوازە، لادانن ژ پشەرین راستیی و هەر خواستن و خوازە پەکی راستیەک ههیه، کۆ ئەوژی مەبەستا سەرەکا رامانییە د زمانیدا، ئەف لادانەزی دیتە ئەگەرئ دروستکرنا کاریگەرەکا پشتر لدهف وەرگری، ئانکو دەرپرنا هزر و هەستان ب شیوازی خواستن و خوازە پ کاریگەرترە، کۆ جوداهیا خواستن و خوازە پێ راستیی ئەوه، ئەو کاریگەر یا ئەو دروست دکەن راستی دروست ناکەت) (العمری: ۱۹۹۹: ۲۹۹).

سکاکی دپزیت: (خواستن ئەوه کۆ پەیف د ئەوی رامانا بۆ هاتیە داناندا بپتە بکارهینان کۆ نەراستیە، بەلکو خوازەیا زمانییە و خوازەیا زمانییی ئەوه پەیف لجهی خو پێ دروست نەهیتە بکارهینان، ل گەل هەبوونا بەلگەپەکی کۆ مە ژ رامانا دروست بدەت پاش) (السکاکی: ۲۰۰۰: ؟). ژ ئەفی پیناسی خویا دبیت کۆ خواستن و خوازە د خالەکا گەوههرا هەفشکدا دگههه ئیک، کۆ ئەوژی بکارهینانا پەیشیە بۆ رامانەکا د بنیادا بۆ نەهاتیەدانان، ئانکو هەردوو پینکاهاتینە ژ بکارهینانا پەیف بۆ رامانەکا جودا ژ رامانا راستەقینەیا پەیف، لی جوداهیا سەرەکا دناقبەرا خواستن و خوازە پیدای ئەوه، دخواستیندا پەپوهندیا دناقبەرا رامانا راستەقینەیا و رامانا خوازە پیدای لیکچواندنە، هەروەسا خوازە زی ل سەر چەندین پەپوهندیین جودایین دور ژ لیکچواندن دناقبەرا رامانا راستەقینەیا و رامانا خوازە پە دەهیتە ئافاکرن، ئانکو ژۆ ژیکجوداکرنا خواستن و خوازە پ، ئەم دشتین بیژین: ئەگەر پەپوهندی دناقبەرا رامانا راست و رامانا خوازە پیدای لیکچواندن بیت ئەفە خواستە و ئەگەر پەپوهندی دناقبەرا ئەفان هەردو راماناندا نە وهکەفی و لیکچواندن بیت ئەو خوازە پە.

1.1.2 ستوین خواستنی:

خواستن ب شتو پەکی تاییبەتی ل سەر پینج ستوین رادووستیت تا تمام بیت، ئەوژی ئەف پینج ستوین ژیرینە (مطلوب: ۱۹۹۹: ۳۴۶):

بەروردکن بان گوهرین) (عصفور: ۱۹۹۲: ۲۰۱)، هەر د ئەفی خالاکهوهههیدا خواستن و رەهەندی پراگماتیکی (کردهین نە راستەوخوین ناخفتنی) دگههه ئیک.

زانایین رەوانیژین دەربارە (خواستن) دپزین خواستن: (خواستنا پەیشیە بۆ تشتەکی نە بەرنیاس ژ تشتەکی بەرنیاس) (مطلوب و بصیر: ۱۹۹۹: ۳۴۳)، ئەف پیناسە خواستنی دکەت ئالافەک ژۆ ناساندنا تشتی نە بەرنیاس، ب ریا ژ خواستی.

ئەبوھیلال ئەلەلسعەری دپزیت: (خواستن فەگهوازتن دەستەواژە پپە ژ رامانا بۆ هاتیەدانان بۆ ئیکادی ژەر مەرەمەکی) (العتیق: ؟: ۱۷۴).

ئەلسکاکی دپزیت: (خواستن ئەوه باسی لایەکی لیکچواندن بکە و مەبەست لای دی بیت، کۆ لیچوو بیت لەوچوو) (القروینی: ۲۰۰۳: ۲۲۶).

ژ ئەفان پیناسان خویادبیت کۆ تیکههی خواستنی د بازن بکارهینانا پەیشیدا دزفیت، ئەوژی (بکارهینانا پەیشیە بۆ رامانەکا د بنیادا بۆ نەهاتیەدانان ژەر پەپوهندیەکی دناقبەرا پەیف ژ خواستی و پەیف بۆ خواستیدا، ئەو پەپوهندی لیکچواندنە، لگەل هەبوونا بەلگەپەکی ریگری ل رامانا رەسەن بکەت) (الهاشمی: ۲۰۰۷: ۲۷۶)، ئانکو دیاریکەت رامانا رەسەن نە مەبەستە.

خواستن و خوازە، دخالەکا گەوههرا هەفشکدا دگههه ئیک کۆ ئەوژی فەگهوازتنە؛ چنکی هەردوو ل سەر بناغی فەگهوازتنایا رامانی ژ یا رەسەن بۆ یا خوازە پەپوهندی رادوستن، لگەل هەبوونا پەپوهندیەکی دناقبەرا هەردوو راماناندا، کۆ ئەگەر وهکەفی و لیکچواندن بیت دی بیتە خواستن (خفی: ۲۰۱۳: ۱۶۵). ئەفە ژلایەکیشە و ژلایەکیشە ئەم دشتین بیژین خواستن، لیکچواندنەکا کورتری بان یا چەر، بتنی لایەکی وئ و نامراز و رۆی لیکچواندن هاتیە لادان (الهاشمی: ۲۰۰۷: ۲۷۶)، ئانکو خواستن د فەگهوازتنیدا ل گەل خوازە پە دیتە یەک و د وهکەفیندا ل گەل لیکچواندن.

ب باوەرا هەندەک ژ رەوانیژانان، خواستن (ب گرتگرتین رۆی رەوانیژین دەهیتە هژمارتن، هەروەسا ستوینا سەرەکا پینکەینانا هوزانی و ئافراندا وئ وئ یە، کۆ پێ خواستن هوزان ناییت؛ چنکی هوزان ب خۆ د ناهەرۆکا خۆدا خواستەکا

گشتگیرە) (الشوادفی: ۲۰۰۶: ۳۶)، هەروەسا (خواستن دیاردەپەکه ژ دیاردەپین دەرپرنا زمانی د زمانی رۆژانە و زمانی ئەدەبیدا دەهیتە دیتن، شیان و کاریگەرەک

نافین بهرنیاس ژێ فه دگرتی ئه وین ب سالوخته تین خو یین نافدار بهرنیاس بووین (فیود: ۲۰۰۴: ۱۵۸)، وه کو عه می گوزی و روسته می زال، مه م و زین و ... هتند، ئه وین ب هیزا خو یان ب ئه قینین بهرنیاس بووین. بومونه جه گهرخوین د هوزانا (کوردستان) دا دپێژیت:

بلنده بهژن و بالا ته

ل سهر تاجا ته ئه سپانه

کئانهک رهنگ سهی دایه

سه ری زوزان و سپانه

(رؤناک: ۷۴)

خواستی: بهژن و بال، تاج، کئان.
بوخواستی: وهلات (کوردستان)
ژێخواستی: مرۆف، به فر.
به لگه: زوزان و سپان.

هواشان د ئه قی نمونیدا کوردستانی ل سهر شیوه یی مرۆفه کی وینه دکهت کو ب تاج و بهژن بلند و بالا یه، ئانکو تاج هه لگرتن و بهژن بلندی سالوخته تین مرۆفینه لی ئه و دده ته پال وه لاتی، پاشی په یشا (کئان) ژبو به فری دخوازیت و بکار دهینیت، کو سه ری زوزان و سپانی خه لاتی ژ به فری وه سا یی سپیه ههروه ی پارچه کا په روکی کئانی سپی ل سهر پائێخستی.

ب- خواستنا لدویشه کهتی (التبعیه):

مه بهست ژ ئه قی جو ری (ئه وه کو په یشا خو استی، کاربیت (فرمان)، یان هه ره په یشه کا دی کو بکه قییت سهر چاوو که کی ریزمانی) (فیود: ۲۰۰۴: ۱۵۹).

ژ ژینی مه ئه ف شه ف دزیه

با بهر ته له ف نه چی پر هه یفه

(رؤناک: ۲۶۷)

خو استی: دزی.
بوخو استی: په یدا کرن، بده سته هینان.
ژێخو استی: مرۆف.

• **ژێخو استی:** ئه و بێزه یه، ئه وا رمان ژێ هاتیه خو استن، کو نه ژاده له و ئه و ژ بوخو استی ب هیز تره. له رام بهر ژێخو استی د لیکچواند تیدا له و چوو دهیت (عصفور: ۱۹۹۲: ۲۰۱).

• **بوخو استی:** ئه و بێزه یه، ئه وا رمان بو دهیته خو استن، ههروه سا ژ ژێخو استی یی هیز تره، له رام بهر بوخو استی د لیکچواند تیدا لیچوو دهیت (عصفور: ۱۹۹۲: ۲۰۱).

• **خو استی:** ئه و بێزه یه، ئه وا دهیته فه گه هازتن (عصفور: ۱۹۹۲: ۲۰۱).

• **به لگه:** پندقیه د خو استنیدا به لگه یه که هه بیت دیار بکهت کو مه بهست نه رمانا تیککی یا په یقینه. ئه و ژێ دیت بێزه یه که بیت یان تشته کی به ره بهست بیت و ژ ده ورو بهری دیار بیت یان ئه و تشته یی دسه لمینیت کو مه بهست نه ئه و رمانه ئه وا ژێخو استی ددهت، ئانکو ئه وه یی بسه لمینیت کو مه بهست نه رمانا فه ره نه گیا په یقینه به لکو مه بهست رمانا فه شار تیه (د. فضل: ۱۹۸۷: ۱۶۰-۱۶۱).

• **کومکه ر:** ئه و سالوخته ئه و ی ژێخو استی و بوخو استی تیدا کوم دین، له رام بهر کومکه ری د لیکچواند تیدا رو یی لیکچواندن د دهیت (القط: ۱۹۸۰: ۱۵۴).

2.2 جو ری خواستنی:

خو استن وه ک هونه ره کی رو نیژێی چهن دین جو ران ب خو فه دگرتی، لی ب شیوه یه کی گشتی ل سهر دوو بو اران دهیته دابه شکرن ئه و ژێ ئه قه نه:

1.2.2 خواستنا تاک په یف:

((ئه و جو ره خو استنه یه، که بوخو استرا وه که ی... وشه ییکی تاک بیت)) (د. ئیدریس: ۲۰۱۱: ۱۹۰)، ئانکو ئه و تشتی په یشه که بو دهیته خو استن و ل جه یی وی دهیته بکار هینان یی تاک بیت، کو چهن دین جو ران لدویف هنده ک پولینکر تین تابهت ب خو فه دگرتی، ئه و ژێ ئه قه نه:

أ- **ل دو یف ل بهر چاف و ره گرتنا په یشا خو استی:** لدویف ئه قی پولینکر تین دوو جو ری خواستنی هه نه:

• **خو استنا ره سه ن (الأصلي):** ئه ف خو استنه ئه وه کو (په یشا خو استی تیدا ناف بیت، وه کو: شیر، رو یی، چیا، مرۆف و ... هتند، ههروه سا ئه وان

ئاگر ته بهر دا في دلي
جارهك خوه بهرده في ملي
ههوران ژ بهر رۆژي هلي
رۆنه ديشا په نجره ي

(Ki me Ez: 221)

خواسي: گلي، سهما، ههور، رۆژ.
بؤخواسي: سينگ و بسك و كهزي و په رچم و چاف.
ژخواسي: مرؤف.
بهلگه: نه سينگ گله و گازندان دكته و نه كهزي و بسك سهماي دكهن، ههوره سا مرؤف
نه شيت ههورا ژ بهر رۆژي هليبيت.
خواسي د نه في نمونيدا د ريزا سيني و چارنيدايه، (سينگي ژ زيزان كر گلي)
و (هاتن سهما بسك و كهزي)، ژخواسي هاتيه لادان كو مرؤفه، بهلگه زي
ئهوه سينگ گله يان ناكته، بهلكو گليكرن سالوخه ته كي مرؤفايه، له ورا ئه ف
سالوخه ته ژ (مرؤفي) خواسيه و بو سنگي بكارهينايه، ههوره سان بسك و
كهزي د ريزا چارنيدا بؤخواسينه و ژخواسي هاتيه لادان كو (مرؤفه)،
چنكو سهماكرن سالوخه تي مرؤفايه نه في بسك و كهزيا لي ئه ف سالوخه ته بو
ئهوان هاتيه خواسي، ديسان دريزا هفتيدا ههور بو په رچم و رۆژ بو
چافان هاتينه خواسي.

3.2.2 ل دويش ل بهرچاف وهركرتنا گونجاندي:

لدويش ئه في پولينكرني خواسي ديبته سي جور ئه وزي ئه فته نه:

أ- **خواسينا په ها(مطلق):** ئه ف جوره زي ((ئه و خواسينه به كه ده شي ئه و
سيغه ته ي له گه لي هاتووه بؤ ليخواستراو و بؤخواستراو گونجاو في و ده شي هيچ
نه هاتي له گه ليان گونجاو)) (د. ئيدريس: ۲۰۱۱: ۱۹۷).

په رده هلي، زولفان شهكه
بسكان ل سه ر دنيا فكه
دهر گهل وان شيران فكه
رؤم و هبهش دا بينه شهر
جهنگي بكن رؤم و هبهش،
ديني سبي، بسكين درهش

(Sewra Azadi: 208)

په يفا خواسي (دزيه) و ديبته ژخواسي، بو په يداكرني هاتيه خواسي و چ
بينه فيت كاره. هوزاشاني دفيت بيژيت ژ ئه في زياني ئه ف شهفه يا بده ست مه
كه في و په يدابووي بلا ئه م ب ههوره و في هوده نه بوورينين.

2.2.2 ل دويش ل بهرچاف وهركرتنا هوردو لايين خواسيني:

مه به ست ژ هوردو لا (ژخواسي و بؤخواسي) نه، كو لدويش ئه في پولينكرني زي
خواسي ديبته دوو جور:

أ- **خواسينا ئاشكرا:** (ئه و خواسينه كو بتني باس ل ژخواسي بهيتكرن و
بؤخواسي هاتيت لادان) (جداع: ۲۰۱۲: ۷۲)، ب ده رپرتهك دي ((ئه و
خواسينه به، كه له دوو بنه رته سه ره كيه كاني ليكچواندن (لينچوو و له وچوو)
ته نها (له وچوو) مابينه وه و به ئاشكرا له جياتي وشه يكي ديكه به كار
هاتيت))، (ئيدريس: ۲۰۱۱: ۱۹۵).

ل هه يفا چارده ي ئيرو، ل بهر پاچي دنيرم ئه ز،

ژ سه ر وه جي خوه راکه ئه ي حه يبا چافه لاهك په رده.

(Agir u Pirusk: 203)

خواسي: هه يفا چارده ي.
بؤخواسي: كچ (دلهر).
ژخواسي: هه يفا چارده ي.
بهلگه: حه يبا.

خوياه د نه في نمونيدا بتني ژخواسي هاتيه بكارهينان كو ئه و زي هه يفه،
ئانكو هه يف و سالوخه تي وي في چارده شه فين و رۆن و گهش و جوانيا وي
بو كچي هاتيه خواسي، هوزاشاني دفيت بيژيت: ((ئه ز ل بهر په نجه ري ل
كچا چارده سالي يا وه كو هه يفا چارده شه في دنيرم)).

ب- **خواسينا فه شاري:**

ئه ف جوره بهر و فاري خواسينا ئاشكرايه، ئانكو ئه وه (بؤخواسي بهيت
باسكرن و ژخواسي هاتيت لادان، په يوه نديه ك يان سالوخه ته كي
ژخواسي ب بؤخواسي بهيت هادن) (جداع: ۲۰۱۲: ۷۲).

من دي سپيدئ خه ملي
كه سك و زه ر و سو ر و گولي
سهنگي ژ زيزان كر گلي
هاتن سهما بسك و گولي

خوآستی: په رده، ده رگه، شير، روم، حه بهش.
 بوخوآستی: ده سوک، ديم و بسک.
 ژيخوآستی: په رده، ده رگه، شير، روم، حه بهش.
 کومکەر: سپي ورهش.
 بهلگه: په يښ (ديښ سپي، بسکين درهش).

د ئەفني نمونيدا هوزاشان ب شيويه کي نه راسته وخو ديږيت: ده رسوکا وه کي
 په ردي ژ سەر ديښ خو ي وه کي روميان سپي راکه، دا که زي و بسکين ته
 يښ رهش وه کي حه به شيان ديارين و بکه فنه سەر رو ي ته، سالوخه تي سپي
 بو هه ر دو يان گونجا يه، مروفي رومي زي سپيه و ديم زي سپيه، هه روه سا
 سالوخه تي رهش بو مروفي حه به شي زي و بو بسکان زي ي گونجا يه و
 سالوخه تي هه ر دو يان تیک رهنگه.

ب- خواستنا رازاي (المشحة):

خواستنا رازاي ((خواستنيکه لي خواستراو به گونجاويک يان زياتر له
 گونجاويک رازايتنه وه)) (که ردي: ۲۰۱۳: ۲۰۷)، ئانکو نه و خواستنه، يا
 سالوخه ته ک تيدا بيت و نه و سالوخه تي ل گهل ژيخوآستی بگونجيت. وه کو
 جه گه روخين د هوزانا (ئاو ره ک ل ژيني) دا ديږيت:

تهرمه کي مرداله، سه گين هار و برجي ل سەر
 دخون، ټيريش دين، هه ف ب کوشتن، ب شهر

(Ki me Ez: 121)

خوآستی: ته رمه کي مردال، سهک.
 بوخوآستی: ژيان، مروف.
 ژيخوآستی: گياه وهر.

(تهرمه کي مرداله، سه گين هار و برجي ل سەر) واته: ژيان وه کو ته رمه کي
 مراره و مروف وه کو سه يښ هار و برسپنه لسەر، له ورا (ژيان و مروف) دين
 بوخوآستی و (تهرم و سهک) ژيخوآستی و (مرار و هار و برسپ) سي
 سالوخه تي ل گهل ژيخوآستی (سهک) دگونج.

ت- خواستنا پرووت (په تي):

(نه و خواستنه يا کو نه و ژبو بوخوآستی گونجا ي تيدا بيت، يان سالوخه ته ک
 تيدا بيت ل گهل بوخوآستی گونجا ي بيت) (د. حامد: ۲۰۰۷: ۱۵۲).

من ژ فني ژيني ته ني داخواز گولا سو ر و گه شه
 لي که ري رهش برچيه ئارمانج و داخواز که له شه

(Ki me Ez: 253)

خوآستی: گول، کهر.
 بوخوآستی: دلبر، مروف.
 ژيخوآستی: گول، کهر.

د نيغه ديروا ئيکي يا ئەفني نمونيدا (گول) ژيخوآستيه و بو (يار) ئ هاتيه
 خواستن، ئانکو گول ل جھني ياري هاتيه بکارهينان (بتي داخوازا من دلبره
 وه کو گولا سو ر و گه شه)، هه روه سا سالوخه تي سو ر و گه ش ل گهل
 بوخوآستی (ياري) زي دگونجيت هه روه کي گولي. د نيغه ديروا دووندا خواستن د
 (که ري رهش) دايه کو ژيخوآستيه و بوخوآستی (مروقه)، (ئارمانجا وي
 مروفي وه کو که ري رهش برسپ، که له شه)، سالوخه تي رهش ژبو مروفي ي
 گونجا يه هه ر وه کو بو که ري ي دروست و گونجا بيت.

4.2.2 ل دويف ههستي و ژيريا هه دروو لايين خواستني:

ئەف پوليکرنه ل دويف ههستي و ژيري بوونا هه ر دوو لايين خوستني (ژيخوآستی و
 بوخوآستی) هاتيه کرن و ئەفان جوران بخوفه دگريت: (فيود: ۲۰۰۴: ۱۷۶-۱۷۸):
 أ- خواستنا ههستي- ههستي: نه وه کو هه ر دوو لا ههستي بن و کومکەر زي
 ههستي بيت.

دل ما ب دهست ئا چا به لهک، مارين درهش لي بوون خه لهک
 بسکان ل دو ر چه رخ و فه لهک ژاناد دل مووماره گرت

(Agir u Pirusk: 265)

خوآستی: مار.
 بوخوآستی: که زي.
 ژيخوآستی: مار.
 بهلگه: بسک.

د ئەفني نمونيدا په يشا مار بو که زيان هاتيه خواستن و ل جھني وان هاتيه ب
 کارهينان، (که زي يښ وه کو مارين رهش)، ئانکو ب زمانه کي ساده تر ديږيت:
 ((کاره گه ر يا که زي يښ رهش يښ چا به له کي ل سەر دلي من وه کو تي ئاليانا مارين
 رهش بو))، کو (مار، که زي) ژيخوآستی و بوخوآستی دوو تشستين
 ههستينه و دشين بهينه ديښ و دهستکرن.

ب- خواستنا ههستي- ژيري: نه وه کو بوخوآستی ههستي بيت و ژيخوآستی ژيري،
 کومکەر هه ر ژيرييه.

گه مي خواهش ده جي، پيلا دشکيني

ب خورتي و زور

بوخواستی: دهم (تاریخ).
ژئوخواستی: مروف.
بهلگه: په یقا تاریخ.

په یقین خواستی د نه فی نمونا ژوریدا (گوهنه دان، به زین)ن، کؤ دوو سالوخته تین مروفینه و بو دهمی هاتینه خواستن، ب درستی دینژیت: (تاریخ وهکو مروفان، گوهنادهت که سی و وهکو مروفان دبه زیت و خوش دچیت))، ئانکو خواستی (گوهنه دان و به زین) ههردوو ژیری نه و ههست پی ناهیتنه کرن، ژئوخواستی کؤ (مروف) ه تشته کنی بهر ههسته، به لی بوخواستی (دهم، تاریخ) ژیرینه، ب نه فی چهندی نهف جورئ خواستی د نیقه دیرا دوویندا دروست بوویه.

5.2.2 لویف کومکهری، نهوژی دبنه دوو جور:

1- **خواستنا گشتی:** خواستنا گشتی نهوه کؤ (گش چین تیدگههن و بیدقی ب چ فهکولین و لینگه ریا نان ناکهت، کومکهر تیدا ب دياره، ئانکو ئاشکرایه کا ژئوخواستی و بوخواستی د چ سالوخته تدا دهه فېشکن) (الهاسی: ۲۰۰۷: ۲۹۶).

هزار بلبلین دلشهوات و ب خون،
د ناف پاخچه پی وئ دکن ئاه و زار.
هزار ئاه و زاران دکن لی نهزم،
ژ وان بلبلائی جهگهرخوین و زار.

(Agir u Pirusk: 147)

خواستی: بلبل، باخچه.
بوخواستی: هوزاشان، بهرپه.
ژئوخواستی: بلبل، باخچه.
بهلگه: نهزم ژ وان بلبلان جهگهرخوین.

د نه فی نمونیدا خواستن د په یقین (بلبل و باخچه) دایه، کؤ بلبل بو هوزاشانان هاتیه خواستن و باخچه بو بهرپه ران (بهرپه رین گو قارا هاوار)، ب ریا نه فی خواستی مه بهستا خو ب زمانه کنی تابهت دهرپه و دینژیت: ((هه زاران هوزاشان وهکو بلبلان دناف بهرپه یین وئ یین وهکو باخچه یان دا کول و خه مین خو دیاردکن)).

(Ki me Ez: 127)

خواستی: گه می، پیل.
بوخواستی: بزاف (مارکسیزم)، ئاستهنگ.
ژئوخواستی: گه می، پیل.
بهلگه: دشکینی.
کومکهر: پیشه چوون.

وهکو دیار په یقین خواستی د دهق ژوریدا، (گه می و پیل)ن، (گه می) بو بزفا مارکسیزمی هاتیه خواستن و ل جهی وئ بکارهاتیه و (پیل) بو ئاستهنگ و بهر بهستان، ئانکو ب زمانه کنی گشتی هوزاشان دینژیت: ((بزاف مارکسیزمی وهکو گه می بهر هف پیش دچیت و د سهر هه می ئاستهنگین وهکو پیلان را ده بار دیت))، هوسا ب بوخواستی ههستی کؤ (بزاف و ئاستهنگ)ن و ژئوخواستی ژیری کؤ (گه می و پیل)ن، نهف جورئ خواستی دروست بوویه.

ت- **خواستنا ژیری-ههستی:** نهوه کؤ بوخواستی ژیری بیت و ژئوخواستی ههستی، کومکهر هه ر دئ ژیری بیت.

یاری دیاری دا مه نهو باده یا مهیا خواهش،
من باده گرت و توشی نهف بوومه پیت و ئاتهش.

خواستی: مهی.
بوخواستی: عشق.
ژئوخواستی: فهخوارن.
بهلگه: پیت و ئاتهش.

خواستن د په یقین (مهی) دایه و مه بهست پی پیکنی مه یی نینه، بهلکو مه بهست ژئ عشقه، ئانکو (یاری عشقا وهکو مه یی خوش دا من)، مهی زارافه کنی سوفیگه ریه دهرهنگا هوزاشانین کلاسیکدا ب رامانا (عشق) گه لهک هاتیه ب کارهینان، کؤ عشق ژئ وهکو مه یی دلباری سه رمهست دکهت، ئاشکرایه کؤ مهی تشته کنی بهر ههسته و عشق ژیریه و بهر ب چ ژ پینج ههستین مروفی ناکه فیت، له ورا خواستنا په یقا مهی بو عشقی، نه فی جورئ خواستی دروست دکهت.

نهف جوانی و دهلالی نه بی بهیووده هه رن نهف
تاریخ ب خوه گو ه نادئ کس، خواهش دبهزی

(Ki me Ez: 210)

خواستی: گو ه نادئ، دبهزی.

بۇخواسى: وئىن پىنج تىلن دەستى ل دۆر خالا رەش يا ل گەردەن.
ژىخواسى: وئىن تەوافا پىنغەمبەرى و ھەر چار خەلىقن وى ل دۆر بەرى رەش.
بەلگە: خالین دقەر.
کۆمکەر: تەواف.

خواسىنا وئىنەبى د ئەفنى نۇمنا ژوریدا بوویە کەرەستى دروستکرنا دوو وئىنەبىن وەک ھەف، ئانکۆ وئىنەبىن ھەر پىنج تىلن دەستى خۆ ل دۆر خالا رەش يا ل سەر گەردەن دلبەرا خۆ وەکو وئىنەبىن زفرینا پىنغەمبەرى (س، خ، ل) و ھەر چار خەلىقن وى يىن راشد ل دۆر بەرى رەش دىنبىت. لىدیف ریزبەندیا نافیقن وان کۆ ژ بنیقه فئرادهیت، تلا شەھدى ب پىنغەمبەرى لیکچواندیه و شەھدەژى تايەتمەندیکە پىنغەمبەرى بۇجۆبە.

3. خوازه تىگەھ و پىناسە

خوزاه ژ لاین زمانیقه کارەکنى سادەبە و رەگى چاووگى (خوزاتن،) (خوزاتن، بخوازه،) ئەو ھونەرى رۆنیزىبىيە ئەوى فەكولینى ل ئاشکرارنا مەبەستا رامانا پەيغى دكەت، كۆ پەيشەك يان بىزەبەك نە ل ئەوى جھى دىبىاندا بۇ ھاتىيە دانان يان نەژبۇ رامانا خۆ يا راستەقىنەبى ھاتىيە، بەلكول جھەكىدى و بۇ مەبەستەكادى ھاتىبەبكارھىنان.

زانايىن زمانى خويا دكەن كۆ ھەر مللەتەك ب ھندەك دەنگان دەرىپىن ژ مەرەمىن خۆ دكەت، و خودايىن زمانى پەيغ يان بىزە دانايىنە دا ئامازى ب رامانا بدن، كۆ ھەر رامانەك پەيشەك بۇ ھاتىيەدانان و دەمى پەيغ دەھىتە گوتن ئىكسەر بەرەف ئەوى رامانا خۆ يا دىمشكىدا ھاتىيەچەسپاندىن دچىت (ربىع: ۲۰۰۷: ۶۱)، ئەف رامانەبى ب رامانا راستەقىنەبى پەيغ يان يا بىزەبى دەھىتە بناقكرن.

پاستى د رەوانبىزىبىندا دبنە دوو جور، (راستىنا بىزەبى و راستىنا رامانى. يا ئىكىن ل سەر بكارھىنانا بىزەبى بۇ مەبەستا دىبىاندا بۇ ھاتىيەدانان رادوھستىت و يا دووى ل سەر دانەپالا رامانى بۇ خودانى وى رادوھستىت. وەك شەپن بۇ ھەسپى، قەبىن بۇ كەوى، ئاخقن بۇ مروفى و...ھتد) (ابو العدوس: ۲۰۱۳: ۱۷۰).

ئەف ھەردوو جورىن راستىن د رەوانبىزىبىندا، ئەو رەھندى پراگاتىكىيە ئەوى ب كردهبىن راستەوخۆ يىن ئاخقن دەھىتە نىاسىن، كۆ مەبەستا ئاخقن د رامانا فەرھەنگىيا پەيغىن يىكەننەرىن وى رستىدا ديار دبىت، ئانكۆ (پەيغ بۇ رامانا خو يا دروست بېستە بكارھىنان، نە خواسىن و نەلىكچواندىن و نە پىش و پاشكرن) (الحويسكى و المصرى: ۲۰۰۶: ۳۳) يان چ لادانين واتاي و يىكەتايەبى تىدا نەبىن،

ب- خواسىنا تايەبى: خوستنا تايەبى بەروفازى يا گىشتىيە، ئەو ھەكۆ (بىنى چىنەكا تايەبەت تىدگەھن، يا ناموبە، كۆمكەر تىدا يىن مژدارە) (الھاشى: ۲۰۰۷: ۲۹۶).

ب تۆبىن ژەرمەنى چافا مە دل ھەردەم بىرندارە،

ب دىلى، ما د بەندى دە ب رەنگى سىرپ و پەوانە.

(Agir u Pirusk: 199)

خواسى: تۆب.
بۇخواسى: ئاوور.
ژىخواسى: چەك.
كۆمكەر: نىنە.

خواسىن د (ب تۆبىن ژەرمەنى چافا)دايە، كۆ پەيشە تۆب لھى پەيشە ئاوور ھاتىيەدانان، ئانكۆ، تۆب بۇ ئاووران ھاتىيە خواسىن (ئاورىن وەكۆ تۆبىن ئەلمانى)، رامانا وى ئەو بىزىت: ((ب ئاورىن چاقىن تە يىن وەكى تۆبىن ئەلمانى دلى مە ھەردەم بىرندارە)). كۆمكەر ھەرچەندە يىن مژدارە لى (ھىزە) و دىبىتە سالوخەتەكى ھەفبىشك دناقبەرا ئاوور و تۆبىن دا (بۇخواسى و ژىخواسى).

3.2 خواسىنا دەرىپنا لىكداى

1.3.2 خواسىنا وئىنەبى

ئەف جورە خواسىنە، دەرىپنەكە ئەفجا (چ رستەبىت يان دەستەواژە يان فرىز بىت، ل جھى د بىاندا بۇ نەھاتىيە دانان بكارھاتىبىت، بۇ پەيوەندىكە لىكچواندىن ل گەل ھەبوونا بەلگەبەكى كۆ رىگرىن ل رامانا دروست بکەت) (الوققى: ۲۰۰۷: ۸۵)،

ئانكۆ خواسىن نە د پەيشەكە تاكدايە بەلكۆ د دەرىپنەكە درىزدايە كۆ نە ژبۇ رامانا خو يا دروست و فەرھەنگى بەلكۆ ژبۇ رامانەكە خوازەبى بكارھاتىبىت، بىگومان بىدقىيە بەلگەبەك ھەبىت و ديارىكەت كۆ مەبەست ژ ئەفنى دەرىپىن نە ئەو يا ژ واتاي فەرھەنگىيا وى دياردىت بەلكۆ مەبەستەك خوازەبىيە. ژ ھەزى گۆتنبىيە (ئەگەر خواسىنا وئىنەبى بەرەبەلاقبوو گەلەك ھاتە بكارھىنان ھىنگى دى بىت ئىدىوم يان گوتنا مەزنان) (الوققى: ۲۰۰۷: ۸۵).

چووم پالەيا خالین دقەر، من دى ل دۆر ئەسودە جەجەر،

عەلى و ئوسان و عەمەر محەمەد و ئەبووبەكر

(Agir u Pirusk: 228)

خواسى: عەلى و ئوسان و عەمەر و محەمەد و ئەبووبەكر ل دۆر ئەسودە جەجەر.

زانایان رهوانیژین خویا دکهن، کو خوازه ب شیوه‌یه‌کی گشتی لیکچواندن و خواستن و درکه‌ین ب خوڤه دگریت، لئ ب شیوه‌یه‌کی تایبته، دابهشی دوو جوران کریه ئه‌وژی ئه‌فه‌نه:

1.1.3 خوازه‌یا زمانی

خوازه‌یا زمانی (ئه‌وه کو په‌یقه‌ک نه بۆ رامانا خو یا دروست بهیت، به‌لکو بۆ رامانه‌کا دی بهیت) (ابو لیل: ۲۰۰۶: ۱۷۲)، کو دبیژنی رامانا خوازه‌ی، هه‌روه‌سا په‌یوه‌ندی‌ه‌ک د ناقه‌ه‌را رامانا دروست و رامانا خوازه‌ییدا هه‌بیت، لگه‌ل هه‌بوونا به‌لگه‌یه‌کی کو بسه‌لمینیت رامانا خوازه‌ی مه‌به‌سته (الخویسکی والمصری: ۲۰۰۶: ۶۹). ل گه‌ل هه‌بوونا به‌لگه‌یه‌کی، پیدیه‌(په‌یوه‌ندی د ناقه‌ه‌را رامانا هاتیه‌بکاره‌ینان و رامانا د بنیاتدا بۆ هاتیه‌دانان په‌یوه‌ندی‌ه‌کا نیزی‌ک و گونجاییت و نه لیکچواندن و وه‌ک‌ه‌فی بیت) (المراعی: ۱۹۹۳: ۲۴۹).

عه‌لاه‌ددین سجادی ده‌باره‌ی ئه‌فی جوری دبیژت: ((مه‌به‌ست به‌م گوزارشته ئه‌وه‌یه وشه له‌کاتی خویا که دانراوه بۆ شتیکی تایبته دانراوه، پاشان گوزراوه‌ته‌وه بۆ گوزاره‌یه‌کی تر، وه ده‌ین په‌یوه‌ندی له‌ نیوان هه‌ردوو گوزاره‌که‌دا هه‌ین ئه‌م په‌یوه‌ندی‌ه‌ش په‌یوه‌ندی‌ک ئی هه‌ست بۆی بچیت و بیدوزیته‌وه، نه وه‌ک په‌یوه‌ندی راسته‌قهینه‌که جیا نه‌بونه‌وه)) (سجادی: ۱۹۷۸: ۵۹).

أ- **په‌یوه‌ندی‌ین خوازه‌یا زمانی:** وه‌ک ئاماژه‌ پئ هاتیه‌دان خوازه‌ ل ئه‌وی ده‌ی دروست دبیت ئه‌گه‌ر په‌یوه‌ندی دناقه‌ه‌را رامانا راست و رامانا خوازه‌ییدا، نه لیکچواندن بیت، ئانکو نه‌ ل سه‌رنه‌ما په‌یوه‌ندی وه‌ک‌ه‌فی به‌لکو لسه‌ر بنه‌ماین ئه‌شان په‌یوه‌ندی‌ین نیزی‌ک و گونجای خوازه‌یا زمانی دروست دبیت، ئه‌و په‌یوه‌ندی‌ی ئه‌فه‌نه:

ب- **ئه‌گه‌ر و ئه‌نجام:** ئه‌وه‌ کو په‌یاشا خوازه‌ی ئه‌گه‌ر بیت ژبو رامانا مه‌ست، یان به‌روفاژی، ئه‌نجام بیت ژبو رامانا مه‌به‌ست (منصور: ۲۰۰۹: ؟) ئانکو ده‌رپرینا ئه‌گه‌ر ب ئه‌نجای یان به‌روفاژی. بۆمونه:

ژ دو ئه‌بروین ته جانا تینه دل خه‌نجر و تیر

ژ سه‌ر ئه‌نگوشتی مه‌ خاتم بوه خون تا ب سه‌رم

(Agir u Pirusk: 212)

په‌یاشا خوازه: خه‌نجر و تیر.

په‌یاشا راسته‌قهینه‌ی: داخ و برین یان کول و کوفان.

به‌لی د رسته‌یا خوازه‌ییدا یان دکرده‌ین ئاخشتی یین نه‌راسته‌وخۆ دا، مه‌به‌ستا ئاخشتی ب ئه‌وی رامانا ئه‌و په‌یاشا یان ئاخستن دیاردکه‌ت ئاشکرانابیت، چنکی خوازه‌ بخۆ (ئه‌و په‌یاشا ئه‌وا نه‌ ژبو رامانا خو یا راسته‌قهینه، به‌لکو بۆ رامانه‌کا دی هاتیه‌ت بکاره‌ینان و په‌یوه‌ندی‌ه‌ک د ناقه‌ه‌را رامانا راست و رامانا دیدا هه‌بیت، لگه‌ل هه‌بوونا به‌لگه‌یه‌کی کو بسه‌لمینیت رامانا دووی مه‌به‌سته) (المراعی: ۱۹۹۳: ۲۴۸)، هه‌روه‌سا ده‌یتته پیناسه‌کرن کو (خوازه ئه‌و په‌یاشا یا نه‌ ل هه‌ی خو ئی دروست ده‌یتته بکاره‌ینان ل گه‌ل هه‌بوونا به‌لگه‌یه‌کی مه‌ ژ رامانا بۆ هاتی دوریکه‌ت) (اله‌اشمی: ۲۰۰۷: ۲۶۴).

ئه‌ف پیناسه و هه‌ی پیناسین دی دوپاتدکه‌ن کو خوازه‌ ل سه‌ر بناغی فه‌گوه‌زتی ده‌یتته‌ئافاکن، ئانکو فه‌گوه‌زتا رامانا په‌یاشی ژ یا راسته‌قهینه‌ی بۆ رامانه‌کا دی کو دبیژنی رامانا خوازه‌ی. وه‌کو:

“کوردستان یا دگریت”

رامانا دروست: کوردستان.

رامانا خوازه‌ی: مله‌ت.

په‌یوه‌ندی: ناف و ناقه‌روک.

به‌لگه: (گرین)، کوردستان جهه و ناگریت، به‌لکو ئه‌و مروڤین دناف کوردستانیدانه دگرین.

گرنگیا ئه‌فی هونه‌ری روئینژین د ئه‌وی چه‌ندی‌دا دیاردبیت کو (یا هاریکاره بۆ به‌رفه‌هکرنا رامانی و پوخته‌کرنا ئاخشتی، هه‌روه‌سا شیوازه‌کی جوانی ده‌رپرینا رامانایه، کو زمانی ژ ده‌رپرینا راسته‌وخۆ به‌رفه‌ ده‌رپرینه‌کا هونه‌ریا جوان ده‌ت، دیسان ب رینا وی پامان ده‌زریدا جه‌گیرتردبیت) (باطاهر: ۲۰۰۸: ۲۴۶).

ژ هه‌زی گوتنییه‌ کو بکاره‌ینانا هونه‌ری خوازه‌ی د ئاخشتیدا چه‌ندی‌ن ئه‌گه‌ر هه‌نه، وه‌کو: (دزه‌ی: ۲۰۱۵: ۸۷)

- په‌یاش یا گران بیت بۆ گوتنی.

- ئه‌و په‌یاش یا کیم بها بیت و مروڤ ژئ دوور بکه‌فیت.

- ئامانجه‌کا جوانکاری ل پشت بیت وه‌ک ره‌گه‌زدوزی.

- بۆ بلندکرن و ب هیزکرنا واتانی.

1.3 جورین خوازه‌ی

بهلکه: خه نجهر و تير ژ تهرويان ناهين.

پهيوهندی: ته گهر و ته نجام.

دهنگی کتی په دنالی، ناله نالا وهلاته.

دکی کاری، دکالی راپن چاخنی خه باته...

(Agir u Pirusk: 16)

په یفا خوازه: وهلات.

په یفا راست: ملهات.

بهلکه: نالین، وهلات همه و شیانین نالین نین.

په یوهندی: ناف و نافه روک.

هوزاشان ل شوینا بیژیت ملهات و که سین دناف وهلاتیدا نال نالا وایه، ته فنی

نالین ددهت پال وهلاقی بخو کو وهلات نافه و ملهات نافه روک.

نهم تهف بن خوهدی رست

ژن ری بمینی سهرهست

دقنی ژوفان خه بات

شیارکن روژهلات

(روژناک: ۱۶۸)

په یفا خوازه: روژهلات.

په یفا راست: ملهاتین د روژهتیدا.

بهلکه: شیار، روژهلات همه و همه ناهیت هشیارکن.

په یوهندی: ناف و نافه روک.

هوزاشان باسین روژهلاتی دکهت لینی مه بهستا وی تهو که سن تهوین ل ناف

روژهتیدا دژین. بهلگه ژی تهووه روژهلات همه و همه ژی ناهیت هشیارکن.

ج- **هه بوون و پیدفی:** نانکو (ب پیدفیوونا تشته کی ل ده می ده که تنه تشته کی دی

یان ل کهل هه بوونا تشته کی تشته کی دی هه بیت) (الهاشمی: ۲۰۰۷: ۲۶۷)

و (رامانا بکارهاتی پیدفی بیت بو رامانا خوازه بی) (باطاهر: ۲۰۰۸: ۵۰۳)

یان بهروفاژی.

بین شوپا کار که ران ههرن

لینی ب لوکس و چرا ههرن

بهر بیرج و سهرا ههرن

سه د بیه کی، پهک بهس دی

(روژناک: ۱۲۹)

په یفا خوازه بی: لوکس و چرا.

په یفا راسته قینه بی: روژناهی.

هوزاشان ل قیری مه بهستا خو ب ریبا ته گهری دهردپریت، کو مه بهستا وی

ته نجامه لینی ب ته گهری دهردپریت، نانکو خه نجهر و تیران ل همه کول و برینان

بکاردهینیت، ههروه کو ناشکرا کو خه نجهر و تیر ته گهری دروستکران و

په یدا کرنا کول برینانه یان کول و برین ته نجامی خه نجهر و تیرانه.

ت- **گشت و بهش:** تهوه کو رامانا خوازه بی گشت بیت و مه بهستا ژینی پشکهک

بیت ژ تهوی گشتی، نانکو دهردپرینا پشکهکیه ب گشتی یان دهردپرینا گشتی ب

پشکهکی (الهاشمی: ۲۰۰۷: ۲۶۷). بوغونه: (سه ری من سبی بوو) ل قیری

سهر په یفا خوازه بیه، و مه بهستا ژینی پشکهکه ژ سهری کو تهوژی پرچه.

بهلن تهز پیر و کال و بن درام

سهری بوویه وکی بهرفا سباتی

(Ki me Ez: 113)

په یفا خوازه: سهر.

په یفا راست: پرچ.

بهلکه: سهر ژ کومه که ته ندامان پیکدهین و سپیاتی چ په یوهندی ل کهل وان نینه.

په یوهندی گشت و بهش.

دنیقه دیرا دوویندا باس ل (سهری) هاتیه کرن، لینی دیاره مه بهستا ژینی (پرچ) ه،

بهلگه ژی تهوه سهر گشته و دهف و دفن و گوهر و نهی و روی و چاف و

بریان هه میان فه دگریت، لهورا دیاره مه بهستا پرچ سپیوونه.

مه داخواز که تیه پشته کوهی قه ندیل

ب نه یووکا دکولم تهز ژ لاتی

(Ki me Ez: 113)

په یفا خوازه: نه یووکا.

په یفا راست: دهست.

بهلکه: دکولم، ب نه یووکان کولان ناهیت ته نجامدان.

په یوهندی: گشت و بهش.

دیسان د ته فنی موونی ژیدا مه بهستا ب ریبا پشکهکی هاتیه دهردپرین، ل شوینا

بیژیت ب دهستان تهز دکولم ژ تلاق، بتنی پشکهک ژ دهستی بکارهینا یه.

ث- **ناف و نافه روک:** تهف په یوهندی (تهوه کو نافنی همه بیت و مه بهستا ژینی

تهو تشته بیت تهوی دناف وی همیدا، یان بهروفاژی) (الشیرازی: ۱۴۲۲هـ

: ۹۸). بوغونه:

پیکه ل جفانی کوردی شا بوون

(Agir u Pirusk: 55)

په‌یفا خوازینی: مری و جفا بوون.

په‌یفا راست: دهمی داهاتیه.

د ئەفئی نمونیدا هوزاشانی باس ل دهمه‌کئی بووری دکەت کۆ د داهاتیادا دی
په‌یفا بیت، ئانکۆ ئەو هیشتا نهمریه دی دداهاتیادا مری و هیشتا ل گەل چ
میری دی نه جفایه، دی ل دهمی داهاتی ل گەل چفیت، به‌لئی ئەو وه‌سا
خویا دکەت کۆ ئەو جفین یاهاتیکن زی و یا بوری.

د- په‌یوه‌ندیا دهوروبه‌ری: ئەو کۆ تشتەک دهوروبه‌ریب بۆ تشتەک یان چەند
تشتین دی، و باسی دهورو به‌ری بکه‌ی و مه‌به‌ست ئەوتشت بیت ئەوئ ل
وی دهوروبه‌ری (الهاشمی: ۲۰۰۷: ۲۶۹)، وه‌کۆ وئ گوتنا کوردی یا دپیژیت:
(دیوار ب گوه‌ن)).

به‌لکی به‌ندا رەز ب گوه‌ت ده‌کئی خوه‌ پر هلمه‌ده؛

پر دترسم ئەز ژ دهرین سنگوین پۆما تهرەس.

(Agir u Pirusk: 82)

په‌یفا خوازینی: ره‌ز.

په‌یفا راست: مرو‌فین ل ناف ره‌زی:

به‌لکه: ره‌زی گوه‌ن‌ین.

هوزاشانی د ئەفئی نمونیدا مه‌به‌ستا خۆ ب دهوروبه‌ری دهریره، کۆ دپیژیت
به‌لکۆ ره‌ز ب گوه‌ن‌ین، لی دیاره مه‌به‌ستا وی به‌لکی مرو‌ف ل ناف ره‌زی
یان ل دهوروبه‌ری وان هه‌بن و ئەوئ گوتنا وان فه‌گوه‌ن‌ین ب گه‌هینه‌ تورکان
(رۆم) و ئاریشه‌یان بۆ دروست بکه‌ن.

د- په‌یوه‌ندیا پیکه‌هورکی: مه‌به‌ستا ئەفئی په‌یوه‌ندی هه‌ر ژ نافئی وئ دیار،

تشتەک ب تشتەکئی دی به‌یتە گوه‌ورین (المراغی: ۱۹۹۳: ۲۵۳)، یان

په‌یشه‌ک ب په‌یفه‌کا دی به‌یتە گوه‌ورین. ئەف په‌یوه‌ندیه‌ پتر دناقه‌را په‌یشین

هه‌فواتادایه‌ کۆ لجه‌ی یا دروست هه‌فواتایا وئ به‌یت کۆ گونجایتر و به‌یژریت.

کورد و زاز و جه‌لالی، ته‌فده‌ چیکن جفانه.

کەس خوه‌ مەدن وی ئالی؛ ئیرو رۆژا فه‌لانه

(Agir u Pirusk: 16)

په‌یفا خوازینی: وی ئالی.

په‌یفا راسته‌قینه‌: پاش.

د ئەفئی ده‌قیدا مه‌به‌ستا هوزاشانی ب شیوه‌یه‌کئی نه‌راسته‌خۆ هاتیه‌ دهریرین و
مه‌به‌سته‌کا خوازیه‌یه، کۆ هوزاشانی ل جهمی رۆناهی لۆکس و چرا بکاره‌ینایه
کۆ لۆکس و چرا پیندینه‌ بۆ هه‌بوونا رۆناهی.

ح- گشتی و تاییه‌ت: (ئه‌وه‌ کۆ په‌یفا خوازینی یا گشتگیریت) (الهاشمی: ۲۰۰۷:

۲۶۷)، ئانکۆ دهریرینا تشتی گشتی بریئا تشتی تاییه‌ت یان دهریرینا تشتی
تاییه‌ت ب بریئا تشتی گشتی.

ئەف چیه‌ پرسنی تو هه‌رده‌م هه‌ر ژ کوردستان دکی

جاره‌کئی پرسنی تو ناکئی قه‌ت ژ وان بسکین دو تا

(Agir u Pirusk: 186)

په‌یفا خوازینی: بسکین دوو تا.

په‌یفا راسته‌قینه‌ی: کچ.

به‌لکه: بسک تاییه‌ته‌ندیه‌کا کچانه.

هوزاشانی د ئەفئی نمونیدا ل جهمی گشتی کۆ (کچ)ه‌ تاییه‌تیه‌کا کچی کۆ
(بسک)ه‌ بکاره‌ینایه‌ و مه‌به‌ستا خۆ ب تشتی تاییه‌تی دهریره، ل شینا پیژیت:
جاره‌کئی تو پرسنی ل کچان ناکئی، دپیژیت: جارە‌کئی تو پرسنی ل بسکین دوو تا
ناکی. ب ئەفئی شیوه‌ی دهریرین هینزه‌کا دی دایه‌ زمانی خۆ و ژ زمانه‌کئی
سروشتی و گشتی به‌ره‌ف زمانی تاییه‌تی یان ئەده‌ی بریه‌ و جوانیه‌کا دی دایه
شینواری ئاخشتنا خۆ کۆ پتر کارتیکرنی ل وه‌رگی بکه‌ت و پئی کاریگه‌ر بیت.

خ- په‌یوه‌ندیا پاربدووی و داهاتی: مه‌به‌ست ژ ئەفئی په‌یوه‌ندی ئەوه‌ (تشتی نوکه‌

ده‌یتە باسکرین، به‌ری نوکه‌ ئەوتشت بوو، یان ئەوتشتی نوکه‌ ده‌یتە باسکرین
د داهاتیادا دی بیت ئەوتشت) (ابو لیل: ۲۰۰۶: ۱۷۳-۱۷۴).

ب توره‌ پیچیم گولین سۆر و زه‌ر

ب ئافا روئی خوه‌، ب خوینا جه‌گه‌ر

(Zend – Avista: 12)

په‌یفا خوازینی: گول.

په‌یفا راسته‌قینه‌ی: توف.

ل جهمی توفی گولان یان شتلی گولان، گول بخوه‌ هاتیه‌ بکاره‌ینان د ئەفئی
گوتنیدا، کۆ گول ل داهاتی په‌یدا دیب‌ت ئانکۆ پشتی چاندنا توفی و گول ناهینه
چاندن به‌لکۆ توف ده‌یتە چاندن و دداهاتیادا دیته‌ گول.

ئەم پیکه‌ مری ل هه‌ف جفا بوون

(Asiti: 184)

په‌یقا خوازەبی: شه‌کر.
په‌یقا راسته‌قینه‌بی: شری‌بی.
به‌لکه: دینف.

شه‌کر د ریزا دوماه‌بی یا ئە‌فی ده‌قیدا په‌یقه‌کا خوازەبیە و په‌یوه‌ندی دنا‌قبه‌را وئ و په‌یقا راسته‌قینه‌بی کو شری‌بیە، په‌یوه‌ندیا ژیدەریه، کو شه‌کر ژیدەری شری‌بیە، به‌ل‌ی هوزاشانی مه‌به‌ستا خو ب ژیدەری دەر‌پریه، ل شینا بیژیت: گوتن و که‌نیا وئ شری‌نه، دبیژیت: شه‌کر یا دنا‌ف گوتن و که‌نیا وئ دا.

وئ گوتی هەمی من گوتی هەمی

لئ ئەز چکم بئ دەنگ و دەی

په‌ه‌و‌فنا ده‌نگ ساز و نه‌ی

زوو چوو و ئەز هه‌شت ته‌ئ

(Asiti: 184)

په‌یقا خوازەبی: بئ ده‌نگ و دە‌ی.
په‌یقا راسته‌قینه‌بی: بئ زانینا زمانی.
به‌لکه: بئ.

ژیدەری په‌یقین (ده‌نگ و دە‌ی) زمانه، ئانکو مه‌به‌ست ژ بئ ده‌نگۆ دە‌ی، نه‌زانینا زمانیه، ل شینا بیژیت: ما ئەز دئ چ بیژمی ئە‌گەر زمانی وئ نه‌زام، دبیژیت: ئە‌زی چ کم بئ ده‌نگ و دە‌ی.

2.1.3 خوازەیا ژیری

ئە‌گەر خوازەیا زمانی ل سەر بناغی فه‌گوه‌ازت‌نا ر‌امانا په‌یقی ژ یا راستی بو یا خوازەبی براوه‌ستیت، خوازەیا ژیری، ل سەر بناغی دانه‌پالا‌کاری ر‌ادوه‌ستیت، ئانکو (د خوازەیا ژیریدا په‌یف بو ر‌امانه‌کا دی ناهیته فه‌گوه‌ازتن، به‌ل‌کو کا ر‌یان ر‌امانه‌ک ده‌یته پالان بو تشته‌کئ دی) (د. فضل: ۱۹۸۷: ۱۳۹)، ب دەر‌پریه‌ک دی، (ئە‌ف جوره بریتیه ژ پالانا‌کاری یان ئە‌وین د ر‌امانیدا وه‌کی وی ژهر په‌یوه‌ندیه‌کئ، ل گه‌ل هه‌بوونا به‌ل‌که‌یه‌کی ر‌یگر‌ی‌بی ل هندئ ب‌کەت کو ئە‌ف دانه‌پاله یا دروست بیت، ب خوازەیا ژیری هاتیه ن‌اف‌کرن، چنکی مرؤف ب ر‌یا ژیری تید‌گه‌یت نه ب یا زمانی) (ابو‌ال‌عدوس: ۲۰۱۳: ۱۷۰-۱۷۱).

۱- په‌یوه‌ندی‌ن خوازەیا ژیری: وه‌کی خوازەیا زمانی ئە‌ف په‌یوه‌ندیه نه دنا‌قبه‌را ر‌امانا راسته‌قینه‌بی و ر‌امانا خوازەبیدانه، به‌ل‌کو په‌یوه‌ندی د خوازەیا ژیریدا دنا‌قبه‌را کاری یان (ئە‌وی د واتا‌یتیدا وه‌کی وی) و ب‌که‌ری نه راسته‌قینه‌بیدا (ابو

د ئە‌فی نمونیدا په‌یقین (وی ئالی) بووینه پی‌گوه‌ور‌کین په‌یقا پاش، ئانکو هوزاشان ل شینا بیژیت خو نه‌ده‌ن پاش، دبیژیت خو نه‌ده‌ن وی ئالی.

ئئ وه تانگ و توپ و زین، ئئ مه‌بس. چه‌کوچ و داس

لئ ر‌یا مه‌یا دروسته، ئە‌ی به‌گئ دز پئ نه‌ناس

(Sewra Azadi: 22)

په‌یقا خوازەبی: چه‌کوچ و داس، ری.
په‌یقا راسته‌قینه‌بی: بیرو‌باوهر (مارک‌سیزم).
به‌لکه: ری.

هوزاشان ل شینا بیژیت: هه‌ر‌چه‌نده وه چه‌ک و مال بئ هەمی، به‌ل‌ی مه‌بیر و باوهر و خودان ر‌ی‌بازین، دبیژیت مه‌چه‌کوچ و داس بئ هەمین، کو ئاش‌ک‌رایه (چه‌کوچ و داس) هتیا و درویشمی مارک‌سیان و مارک‌سیزمیه. هوسان د ئە‌فی نمونیدا چه‌کوچ و داس بووینه پی‌گوه‌ور‌ک بو بیرو‌باوهر یان ر‌ی‌بازئ.

ر- په‌یوه‌ندیا ئالافی: مه‌به‌ست ژ ئە‌فی په‌یوه‌ندی‌بی ئە‌وه (ناقئ ئالافه‌کی به‌یت و مه‌به‌ست ئە‌نجامی کاری وی بیت) (طبانه: ۱۹۵۸: ۲۹۶).

ل ناف تیل و ئە‌شیران هەر‌یه‌ک ژ وه‌وه‌کی شیر

لئ کو دچن سەر‌ایئ ته‌ف بئ زمان و بئ ده‌ف

(Agir u Pirusk: 18)

په‌یقا خوازەبی: زمان و ده‌ف.
په‌یقا راسته‌قینه‌بی: ئاخفتن.

د ئە‌فی ده‌قیدا هوزاشانی مه‌به‌ستا خو ب ئالافی دەر‌پریه، ئانکو ئە‌زمان و ده‌ف ل هەمی ئاخفتنی هاتینه ب‌کاره‌ینان، کو ئە‌زمان و ده‌ف ئە‌وه دوو ئالاف و ئامرازن بئ ئاخفتنی دروست د‌کەن، شینا بیژیت: هین د بئ ده‌نگ و بئ گوتن، دبیژیت: هین بئ ئە‌زمان و بئ ده‌فن.

ز- په‌یوه‌ندیا ژیدەری: ئە‌وه په‌یوه‌ندیه کو باس ل ژیدەری تشته‌کی به‌یت‌کرن و مه‌به‌ست ئە‌نجامی وی بیت، ئانکو هوزاشان ب ر‌یا ژیدەری دەر‌پریئ ژ ئە‌نجامی ئە‌وی ژیدەری د‌کەت یان به‌رو‌فاژی.

شو‌خه‌ک سو‌ئیدی پر ش‌یرین

بالا بلند و چاف که‌سک و ش‌ین

خو‌دانه وئ ژین و رندی ئە‌فین

شه‌کر دینف گوفت و که‌ئ

بڼ خوښندن و بڼ دین کرم، نامان ژ دوستی دوریڼ

(Agir u Pirusk: 230)

(قی دوریڼ ئەز دین کرم)، هەرچەندە دوری هەفالهکاره، بەلای ژیدەر و چاووگه بۆ ئەفی هەفالهکاری، لهوړا پالادانا کارئ (دین کرم، بڼ خوښندن و بڼ دین کرم) بۆ دوریڼ کو دوری بوویه بکه.

ج- په یوه نډیا به کاری: د ئەفی په یوه نډیا ((ئەو وەسفە ی بۆ بکه بڼا کاراوه دەدرتته پال بهرکار، واته جڼگری بکه به کار دیت و مه بهست بکه ره که به)) (ئیدرس: ۲۰۱۱: ۱۷۹)

خامه یا چالاک تو بنفیسه بهز

وال گهردوشی دتی بوو گورگ و بهز

بهس تو ناخ و زار و فیریادی بکه،

په سنی کوردان زووب دلشادی بکه

(Agir u Pirusk: 61)

په یفا خوازەبی: خامه.
بهلکه: بنفیسه.

خامه بهرکاره و ئەوکه سنی خامه ی دلقینیت بکه ره، بەلای ل قیرئ هوزاشانی خامه کریه بکه ری شینینی، کو مه بهست ژئ خودانی خامه یه، بهلگه ژئ ئەوه خامه ب خوه نه شیت کارئ شینینی ئەنجام بدت ئەگه ره که سهک نه لقینیت، ههروهسا خامه ی ههست نینه تا داخواری ژئ ههسته کړن کو بنفیسیت و گازندا نه کهت و ناخینکا نه راهینیت و په سنا کوردان بکهت.

4. ئەنجام

پشتی دوچوونا باهتی و فه کولینا هوزانین جگه رخوینی ژ لاین ره وانبیزیشه، چه ندین خال وهک ئەنجامین گشتی و تاییهتی بۆ مه دیار بوون، کو دئ د ئەفان خالین ژیریدا ب ریزکهین:

- خواستن و خوازە دوو هونه رین سه ره کین رۆنیزینه و رۆله کئ مه زن د دروستکرنا زمانی هوزانی و ویتن هونه ریدا دگپرن.
- پتریا جورین هونه رین خواستن و خوازەبی ئەوین ژلانی زانا و بسپورین ره وانبیزیشه هاتینه دستنیشانکرن، د هوزانین جگه رخوینیدا هاتینه بهرجهسته کړن و رۆله کئ مه زن د دروستکرنا زمانی هوزانین ویدا دگپرن.

العوس: ۲۰۱۳: ۱۷۰-۱۷۱)، ئانکو کا ردهسته پالادان بۆ بکه ره کئ نه دروست، ههروهسا رابوونا ئەوی بکه ری نه دروست دیتته بهلگه کو مه بهستا ئاخفتنی دیار بیتت. ئەو په یوه نډیژئ ئەفه نه:

ب- په یوه نډیا جھی: (ئەوه کا ره یته پالادان بۆ جھی) (الخویسکی والمصری: ۲۰۰۶: ۵۶) یان جهم بیتته بکه ره. بۆمونه: جه گه رخوین دهوزانا (گوتنا وهلات) دا دیتت:

وهلات وهلات وهلات وهلات

ته جهرگ و میلاکا مه پات

(Asiti: 13)

په یفا خوازەبی: وهلات.
بهلکه: پات.

(وهلاتی ته جهرگ و میلاکا مه پات) ده رپینه کا خوازەبیه هوزاشانی بهراما بهیزکرن و کاریگه رکنا شینواری ده رپینی بکارهینایه، ئانکو کار دایه پال جھی کو (وهلات)ه و ئەو بوویه بکه ره و ب کارئ (پاتن، پهحتن) رابوو یه، بهلگه ژئ ئەوه وهلاتی شینانین ئەنجامدانا چ کارا نین چنکو جهم.

ت- په یوه نډیا دهی: ئەف په یوه نډیژئ پیکهاتیه ژ (پالادانا کاری بۆ ئەوی ده می کار تیدا رودای) (الخویسکی والمصری: ۲۰۰۶: ۵۳).

رۆژا پایزی، لات کره زترین

شالوول و بلبل ل هاویر قیرین

(Salar u midya:20)

په یفا خوازەبی: رۆژا پایزی.
بهلکه: کړن.

د ئەفی نمو نا ژوریدا هوزاشانی کار، دایه پال ده می و ئەف کریاره کریه ئالافهک ژبو بهیزکرنا ده رپینا خو، کو دیتت: (پایزی لات زهرکرن) و ئەفه ژئ کرنا کریه ب پایزی کو زهرکرن نه کارئ وئ یه، ئانکو ئەو بهلگه ی مه ژ پامانا بکارهاتی دور دیتتیت په یفا (کړن) نه، کاره و کارکرن نه ژ سیفه تین چ ده مایه و بتایهت پایزی.

ث- په یوه نډیا ژیدەری: ئەو په یوه نډیه کو کار تیدا ههسته پالادان بۆ چاووگی (الخویسکی والمصری: ۲۰۰۶: ۵۶) بۆمونه: سه ره لادانی ئەم رزگارکړین.

فی دوریڼ ئەز دین کرم، نامان ژ دوستی دوریڼ،

- 9-(2014), H ê v î, Diwan 7, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.
- 10-(2014), K î me Ez, Diwana 3, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.
- 11-(2014), Salar u Midya, Diwan 9, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.
- 12-(2014), Sewra Azad î, Diwan 2, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.
- 13-(2014), Zend - Avista, Diwana 5, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.

2.5 ب زمانى عەرەبى

- 14- أحمد مصطفى المراغى (١٩٩٣). علوم البلاغة.
- 15- احمد مطلوب د. و د. كامل حسن بصير (١٩٩٩)، البلاغة والتطبيق، ط2، وزارة التعليم العالي، العراق.
- 16- د. أمين ابو ليل (٢٠٠٦)، علوم البلاغة- المعاني والبيان والبدیع، ط١، دار البركة، عمان الاردن.
- 17- د. بدوي طبانة (١٩٥٨)، البيان العربي- دراسة تاريخية فنية في الاصول البلاغة العربية، ط٢، مطبعة الرسالة، مكتبة الانجلو المصرية، مصر.
- 18- د. بن عيسا باطاهر (٢٠٠٨)، البلاغة العربية-مقدمات و تطبيقات، ط1، دار الكتب الجديدة المتحدة، بيروت - لبنان.
- 19- د. بيسوني عبدالفتاح فيود (٢٠٠٤)، علم البيان- دراسة تحليلية لمسائل البيان، ط١، مؤسسة المختار للنشر والتوزيع، القاهرة- مصر.
- 20- د. جابر عصفور (١٩٩٢)، الصورة الفنية في تراث النقدي والبلاغي عند العرب، ط٣، المركز الثقافي العربي، بيروت- لبنان.
- 21- د. حامد عبدالهادي حسين (٢٠٠٧)، البلاغة والمعنى في النص القرآني- تفسير أبي مسعود نموذجاً، مركز البحوث والدراسات الاسلامية، العراق.
- 22- حفي ناصف وآخرون (٢٠١٣)، دروس البلاغة، ط٣، مكتبة المدينة، كراتشي- باكستان.

- هوزاشانی، ههردوو هونهرین خواستن و خوازه، کرینه ئالافهکی سه رهکی ژ بو کیشانا وینهین جوان و سه رنجراکیش.
- ب ریا خواستنی بها و نرخهکی ژ ههژی و مهزن دایه لیچووی، نهوژی ب زیده رویکرنا د په سنا ویدا و خواستنا سالوخه تین جوان و ب نرخ ژ نشتهکی دیارکی بو لیچووی.
- ب هاریکاریا هونهری خوازهین هزر و مه بهستین خو ب شیوه یهکی نه ده بی نه راسته وخو ده برینه، ههروه کو نشتی گشتی ب پشکه کا وی و نه گهر ب نهجای و بهروفازی، ده بری، کو نهفه بخو تیگه هنی خوازهین بخوفه دگریت.

لیستا ژێدهران

1.5 ب زمانى كوردى

- 1- د. ئدریس عهبدولاً مستهفا، (٢٠١١)، لایه نه رهوانیژییه کان له شیعری کلاسیکی کوردیدا- به نهوهی ههمدی و حاجی قادری کوپی، چاپخانهی حاجی هاشم، ههولیر.
- 2- جگه رخواین، (٢٠١٦)، خوه شخوان، ب، و، ف: درباس مستهفا، ده رگه هنی نالبه ندین چاپ و وه شانی، دهوک.
- 3- جگه رخواین، (٢٠٠٥)، رو ناک، دیوانا چاری، فه گوهازتن ژ بیئین لاتیئی: هه فال زاخویی، حکومهتی هه ریمی کوردستانی، وه زاره ق روشنبیری، به ریه به ریتی گشتی چاپ و بلاوکرده وه، سلێانی.
- 4- سجادی، (١٩٧٨)، خوه شخوانی، چاپخانهی معارف، به غدا.
- 5- د. عبدالواحد مشیر دزه بی (٢٠١٥)، پراگاتییک و رهوانیژی، ج١، ناوه ندی ئاویر بو چاپ و بلاوکرده وه، ههولیر.
- 6- موحسین ئەحمەد مصطفی گهردی، (٢٠١٣)، به هاری رهوانیژی- واتاناسی، رو نیژی، جوانکاری، ج١، نارین بو چاپ و بلاوکرده وه، ههولیر.

5.1 Bi Elfabê ya Latitni

- 7- CEGERXWIN (2014), Agir u Pirusk, Diwan 1, C6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.
- 8-(2014), A şit î, Diwan 8, ç6, AVESTA BASIN YAYIN REKLAM TANITIM MUZIKDAGITIM LTD. STI, berdan matbaasi, ISTANBUL- KURKIYE.

- 23- الخطيب القزويني (٢٠٠٣)، في علم البلاغة- المعاني والبيان والبدع، وضع حواشيه: ابراهيم شمس الدين، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان.
- 24- د. زين كامل الخويسكي و د. احمد المصري (٢٠٠٦)، فنون بلاغية، ط١، دار الوفاء، لدنيا الطباعة والنشر، الاسكندرية- مصر.
- 25- السكاكي، مفتاح علوم البلاغة، تحقيق: عبدالمجيد هنداي، دار الكتب العلمية، بيروت- لبنان، ٢٠٠٠.
- 26- السيد أحمد الهاشمي، جواهر البلاغة، علق عليه و دققه: سليمان صالح، ط٢، دار المعرفة، بيروت- لبنان، ٢٠٠٧.
- 27- الشيخ احمد امين الشيرازي (١٤٢٢هـ)، البليغ في المعاني والبيان والبدع، ط١، مؤسسة النشر الاسلامي.
- 28- د. عبدالحمد القط (١٩٨٠)، دراسات في النقد والبلاغة. ط١، دار المعارف، قاهرة- مصر.
- 29- د. عبدالعزيز العتيق (١٩٨٥)، في البلاغة العربية- علم البيان، دار النهضة العربية، بيروت- لبنان.
- 30- فرانسوا مورو (٢٠٠٣)، البلاغة- المدخل لدراسة الصورة البيانية، ت: محمد الولي و آخرون، افريقيا الشرق- المغرب.
- 31- د. فضل حسن عباس (١٩٨٧)، البلاغة فنونها وافنانها- علم البيان والبدع، ط١، دار الفرقان للنشر والتوزيع، عمان - الاردن.
- 32- د. محمد العمري (١٩٩٩)، البلاغة العربية- اصولها وامتداداتها، ؟، افريقيا الشرق- المغرب.
- 33- يوسف ابو العدوس (١٩٩٧)، الاستعارة في النقد الادبي الحديث، ط١، الأهلية للنشر والتوزيع، عمان- الاردن.
- 34- يوسف مسلم أبو العدوس (٢٠١٣)، مدخل الى البلاغة العربية- علم البيان- علم المعالي- علم البديع، ط٣، دار المسيرة للنشر والطباعة، عمان- الاردن.

3.5 نامين نهكادي

- 35- احمد محمد الشوادفي محمد (٢٠٠٦)، الاستعارة في هوزان ابن الابار، رسالة الماجستير، جامعة الزقازيق- كلية الاداب- قسم اللغة العربية، مصر.
- 36- هادي حسن محمد منصور (٢٠٠٩)، اساليب البيان العربي في السور المثين، اطروحة دكتوراه، جامعة الكوفة- كلية الآداب- قسم اللغة العربية.
- 37- سعاد عزيز جندع (٢٠١٢)، الصورة الاستعارية في هوزان أبي فراس الحمداني، رسالة الماجستير، جامعة ديالى- كلية التربية للعلوم الانسانية- قسم اللغة العربية، العراق.
- 38- نادر عبدالرحمن محمد الوقفي (٢٠٠٧)، الابلاغية في الشاهد البلاغي، اطروحة دكتوراه، جامعة مؤتة- عمادة الدراسات العليا- قسم اللغة العربية و آدابها.

4.5 مالپهرين نهنتهرنتي